

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

О. В. ШИНДЕР

(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. Запропоновано визначення та розкриті елементи економічного механізму функціонування регіональної банківської системи.

Ключові слова: економічний механізм, регіональна банківська система, конкуренція, фінансовий ринок.

Динаміка розвитку економіки України значною мірою залежить від стабільності і ефективного функціонування банківської системи, зокрема, її регіональної складової. Будучи невід'ємним елементом регіональної економіки, регіональна банківська система (РБС) не лише підпорядковується певним законам розвитку, а й функціонує у рамках притаманного їй механізму. Зазначене визначає важливість розробки науково-методичних підходів, які б урахували особливості процесів розвитку банківської системи регіонів під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, трансформацію цих особливостей у комплекс елементів, які є складовими цього механізму.

Аналіз вітчизняної і зарубіжної наукової літератури засвідчив, що вчені визначають різні види економічних механізмів. Окремі аспекти фінансового механізму грошово-кредитних відносин, банківської діяльності представлено у працях А. Василика, В. Вітлинського, В. Гейця, Л. Примостки, М. Савлука та ін. До найбільш поширених механізмів, безпосередньо пов'язаних із функціонуванням банківських установ, зараховують: кредитний (іпотечний) механізм [1–2], механізм інвестиційної діяльності [3–4], механізм управління банківськими ресурсами [5], механізм управління капіталізацією банків [6–7], механізм формування власного капіталу [8] та ін.

На нашу думку, недоліками досліджень, мета яких полягає у вивченні механізмів функціонування банків, є відхилення від класичного трактування поняття «механізм» і недостатність вивчення взаємодії елементів механізму.

Враховуючи вищезазначене, в основу розробки структури механізму функціонування РБС ми поклали такі принципи: по-перше, орієнтування на визначення поняття «механізм» у технічних науках з уточненням трактування руху як результату взаємодії елементів, що визначаються економічними рішеннями суб'єктів; по-друге, комплексне вивчення механізму функціонування банківської системи на рівні регіону.

Метою статті є узагальнення теоретичних підходів до сутності терміна «механізм» і надання авторського бачення сутності економічного механізму функціонування регіональної банківської системи.

Вивчення механізму функціонування регіональної банківської системи логічно, на нашу думку, було б розпочати із визначення терміна «механізм», яке по-різному тлумачать.

Вчені, вивчаючи феномен механізму в економічному сенсі, оперують такими термінами як «механізм», «фінансовий механізм», «механізм управління», «економічний механізм» тощо.

Так, у «Великій радянській енциклопедії» механізмом називається система тіл, що при-

значена для перетворення руху одного чи декількох тіл у потрібний рух інших тіл [9]. Отже, механізм це, по-перше, сукупність (система) тіл, які перебувають у взаємозв'язку, по-друге – перетворення та передача руху.

З іншого боку, механізм – це пристрій (сукупність ланок або деталей), що передає чи перетворює рух [10]. Це визначення підкреслює властиву механізму нестатичність процесу.

Механізм як процес або система наводиться в економічному словнику за редакцією А. Н. Азріліяна, а саме [11]: 1) послідовність станів, процесів, що визначає яку-небудь дію, явище; 2) система, що визначає порядок якогось-небудь виду діяльності (процесу).

Отже, механізм постійно знаходиться у русі, складається з деяких елементів, які, перебуваючи в активному стані, утворюють певний процес.

Оскільки предметом нашого дослідження є механізм функціонування регіональної банківської системи, яка є економічною системою, то варто приділити увагу сутності економічного механізму.

Автори «Фінансово-економічного словника» розглядають сутність термін «економічний механізм» як сукупність взаємозалежних важелів і методів впливу на виробництво, обмін, розподіл і споживання продуктів [12]. Н. В. Стасюк указує на цілісність системи, яка складається із двох взаємодіючих підсистем – функціональної та забезпечувальної [13].

На думку С. О. Воеводіна, економічний механізм являє собою сукупність елементів, які включають в себе управління, нормування, облік результатів і витрат, відповідальність та матеріальне заохочення, інформаційне, ресурсне і організаційне забезпечення [14]. Більш стисло тлумачення економічного механізму наводиться в «Методології функціонального моделювання IDEFO»: сукупність економічних ресурсів і способів їх взаємодії для реалізації економічного процесу [15].

Отже, на основі вищезазначеного можемо сформулювати основну характеристику економічного механізму, а саме: він є цілісною системою, що складається із певних важелів, методів, елементів, підсистем, ресурсів, у разі

відсутності взаємодії яких цей механізм був би неможливим.

Зміст деяких механізмів, які безпосередньо пов'язані із функціонуванням банківської системи, подано у табл. 1. При цьому слід зазначити, що узагальнення механізму діяльності як банківської системи, так і регіональної її складової відсутнє.

На нашу думку, загальне розуміння економічного механізму полягає у будь-якій взаємодії між економічними суб'єктами, результат якої проявляється у довгостроковій перспективі, як наслідок конкретних комбінацій дій суб'єктів.

Отже, термін «механізм» доцільно використовувати для опису соціальних і економічних процесів у їх взаємодії. При цьому важливими його рисами є дієвість, результативність, переміщення й використання соціально-економічних ресурсів для отримання позитивного ефекту. Механізм, як і будь-яка динамічна система, складається із підсистем інструментів. У теорії банківської справи термін «механізм» слід розглядати у поєднанні його з процесом функціонування банківської системи.

Регіональна банківська система здійснює фінансово-кредитне обслуговування соціально-економічного розвитку регіону. Держава через делеговані територіальні управління Національного банку України повноваження опосередковано здійснює управління цим процесом, оскільки створює необхідне нормативне забезпечення та контролює його реалізацію відповідно до стратегії розвитку банківської системи України та вимог щодо її стабільності та ефективності.

Отже, економічний механізм РБС являє собою процес, у межах якого виконується велика кількість важливих соціально-економічних завдань (рис. 1).

Сучасні умови розвитку економіки й банківської системи, зокрема, висувають нові вимоги до необхідності детального опису діючого механізму функціонування банківської системи регіону з метою підвищення його ефективності. Запропонована схема – це загальна модель, яка описує не лише необхідні ресурси, а й визначає очікувані результати їх перетворень для досягнення належних резуль-

Таблиця 1

Зміст деяких механізмів, що мають відношення до банківської сфери

Поняття	Зміст
Грошовий механізм	Спосіб, за допомогою якого зміни у грошовій масі впливають на економіку [11]
Механізм банківського кредитування	Послідовність етапів надання кредитів комерційними банками та комплекс вимог, що супроводжують таке надання на кожному з них [16]
Механізм грошової трансмісії	Механізм впливу змін пропозиції грошей на рішення підприємств та інших суб'єктів господарювання щодо витрат на товари та послуги [17]
Організаційний механізм управління капіталізацією банків	Організаційні інструменти впливу на діяльність банків через органи як державного, так і внутрішньобанківського управління [5]

Джерело: складено автором на основі опрацювання вказаних джерел.

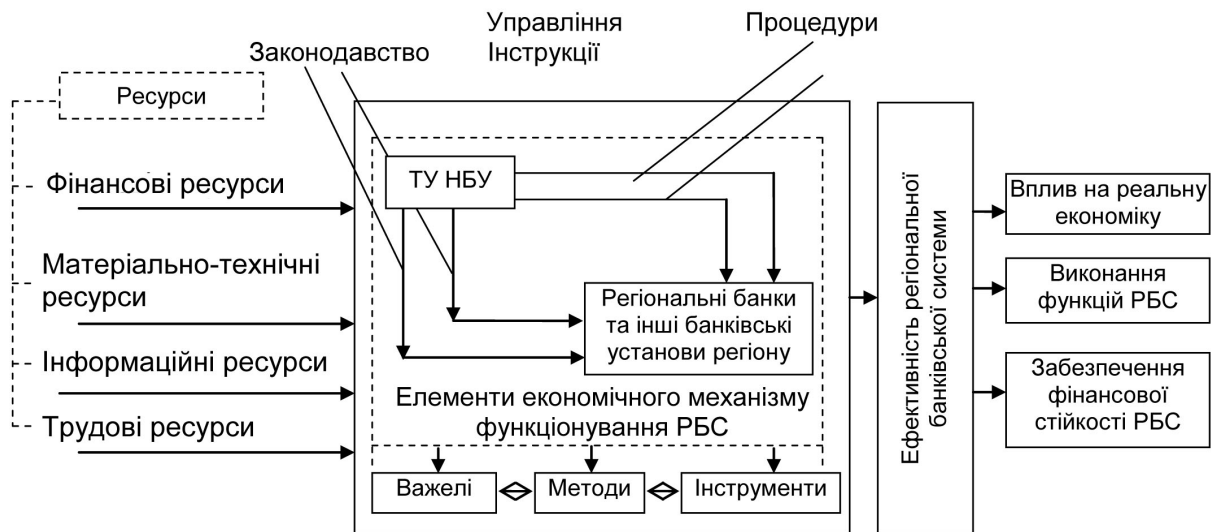

Рис. 1. Економічний механізм функціонування регіональної банківської системи (розроблено автором)

татів банківської діяльності. Вона відображає місце територіального управління НБУ та компетенції банківських установ у процесі функціонування банківської системи регіону. Вдосконалення механізму функціонування РБС за визначеними напрямками слід здійснювати у рамках стратегічних орієнтирів розвитку економіки регіону, відображених у конкретних програмах, які враховують динамічність його соціально-економічного середовища, а також необхідність мобілізації та примноження внутрішніх фінансових ресурсів.

Тому економічний механізм функціонування регіональної банківської системи можемо визначити як цілісну систему, що складається із взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів, ресурсів, важелів, методів, взаємодія яких

забезпечує її функціонування в конкретному соціально-економічному середовищі регіону.

Отже, розглянута сукупність поглядів на зміст термінів «механізм» і «економічний механізм» дала змогу визначити сутність економічного механізму функціонування регіональної банківської системи. На нашу думку, його основна риса полягає в тому, що він є цілісною системою, при цьому взаємодія складових механізму та свідоме управління ними визначає можливості ефективного його функціонування.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на визначення шляхів удосконалення взаємодії складових механізму функціонування регіональної банківської системи з метою реалізації стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку регіонів України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України : монографія / М. І. Крупка ; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 608 с.
2. Павлишин О. П. Механізм стимулюючого впливу кредиту на розвиток економіки регіону : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.04.01. «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / О. П. Павлишин. – Тернопіль, 2005. – 20 с.
3. Пересада А. А. Управління банківськими інвестиціями : монографія / А. А. Пересада, Т. В. Майорова. – К. : КНЕУ, 2005. – 388 с.
4. Вон Романов Кріспін О. О. Механізм банківського інвестування в умовах ринкової економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О. О. Вон Романов Кріспін. – Львів, 2009. – 22 с.
5. Вожжов А. П. Процеси трансформації банківських ресурсів : монографія / А. П. Вожжов. – Севастополь : Вид-во СевНТУ, 2006. – 339 с.
6. Волкова В. В. Организационный механизм управления капитализацией банков / В. В. Волкова // Економіка і організація управління. – 2009. – № 5. – С. 121–137.
7. Марцин В. С. Проблеми і шляхи підвищення капіталізації банківських установ в управлінні капіталом банку / В. С. Марцин // Фінанси України. – 2007. – № 2. – С. 77–88.
8. Коваль С. Теоретичні основи механізму формування власного капіталу банку / С. Коваль // Вісник ТНЕУ. – 2009. – № 1. – С. 106–116.
9. Большая Советская Энциклопедия : в 30 т. – Гл. ред. А. М. Прохоров. Изд. 3-е. – М. : Советская энциклопедия, 1974. – Т. 16.
10. Словник іншомовних слів / [за ред. чл. кор. АН УРСР О. С. Мельничука]. – К. : Головред. УРЕ АН УРСР, 1974. – 775 с.
11. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – 6-е изд. доп. – М. : Ин-т новой экономики, 2004. – 1376 с.
12. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.
13. Стасюк Н. В. Механізм управління оборотом як соціально-економічна система [Електронний ресурс] / Н. В. Стасюк // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=555>. – Назва з екрана.
14. Воеводін С. О. Економічний механізм керування промисловим виробництвом / С. О. Воеводін. – К. : Вища шк., 2002. – 159 с.
15. Методология функционального моделирования IDEFO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.itstan.ru/funk-strukt-analiz/idef0-metodologija-funkcionalnogo-modelirovanija.html>. – Назва з екрана.
16. Економічна енциклопедія : у 3-х т. – К. : Академія, 2001. – Т. 2. – 848 с.

Е. В. Шиндер (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Теоретические основы экономического механизма функционирования региональной банковской системы.**

Аннотация. Предложено определение и раскрыты элементы экономического механизма функционирования региональной банковской системы.

Ключевые слова: экономический механизм, региональная банковская система, конкуренция, финансовый рынок.

O. V. Shynder (Poltava University of Economics and Trade). **Theoretical foundations of economic mechanism of regional banking system functioning.**

Summary. The paper proposes a definition and disclosed elements of the economic mechanism of regional banking system functioning.

Keywords: economic mechanism, regional banking system, competition, financial market.